

BASIN KANUNU İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ: AVRUPA BİRLİĞİ DİJİTAL HİZMETLER YASASI BAĞLAMINDA BİR DEĞERLENDİRME

Dr. Sarphan Uzunoglu
Hazal Sena Karaca

Bu rapor The Guardian Foundation ve İsveç Uluslararası Kalkınma Ajansı (SIDA) tarafından desteklenen bir eğitim ve araştırma projesinin parçası olarak yayınlanmıştır. Bu raporun içeriğinin sorumluluğu tamamen Dijital Medya Araştırmaları Derneği'ne aittir ve hiçbir koşulda The Guardian Foundation ve SIDA'nın duruşunu yansıtmamaktadır.

Özet	3
Giriş	5
İnternette Artan Düzenleme Eğilimi ve Özgürlükler	7
İnterneti Yönetmek	9
Brüksel Burjuva İnternet Modeli ve Dijital Hizmetler Yasası	10
Dijital Hizmetler Yasası	11
Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi: Tartışmalı Maddeler	14
Taslak Dijital Hizmetler Yasası ile Ne Ölçüde Uyumlu?	15
Yasal Çerçeve ve İfade Özgürlüğü	15
Basın Kartı ve Kurumların Bağımsızlığına İlişkin Endişeler	17
Sonuç	18

Özet

Kamuoyunda “Dezenformasyon Yasası” olarak da bilinen “Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” başta basın kanununun düzenlenmesi ve dezenformasyonun önlenmesine yönelik barındırdığı maddeler olmak üzere, sansür ve cezalandırma mekanizmalarına dönüşmeye elverişli, muğlak ifadeler içeren ifadeleri dolayısıyla hem medya profesyonellerinin hem de sivil toplum örgütlerinin İnternette ifade özgürlüğüne yönelik kaygı ve eleştirilerinin odağı haline geldi. Türkiye’de İnternet ve ifade özgürlüğüne ilişkin mevcut manzarayı göz önünde bulundurarak tasarımı “sansür yasası” olarak nitelendiren uzmanlar da mevcut. Öte yandan söz konusu taslağın Avrupa Birliği’nin “Dijital Hizmetler Yasası”nı temel alarak oluşturulduğu yönündeki söylemlerin ne ölçüde geçerli olduğu, üzerinde en az tartışılan konular arasında yer alıyor.

İnternetin küresel düzeyde gitgide otokratikleşen yapısına ve artan devlet müdahalelerine dair genel bir özetle başlayan bu rapor, Avrupa Birliği’nin konuyla ilgili yaklaşımını, yasa ve mekanizmalarını anlayabilmek açısından verimli bir çerçeve sunan “Brüksel Burjuva İnternet Modeli” ve “Dijital Hizmetler Yasası”na odaklanarak, “Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”ni karşılaştırmalı bir biçimde özetlemeyi hedefliyor. Bu bağlamda raporun öne çıkan bulguları şu şekilde:

- Tasarı, sosyal paylaşım ağlarını denetleme ve kullanıcı mahremiyeti başta olmak üzere çeşitli konularda sorumluluklarına dair bir çerçeve çizerek şirketleri hesap verebilir kılma açısından Dijital Hizmetler Yasası ile paralel maddeler içeriyor.
- Tasarı kapsamında İnternet yayıncılığı yapan gazetecilerin basın kanunu kapsamına alınması olumlu bir gelişme olarak görünse de, basın kartlarının düzenleme yetkisinin İletişim Başkanlığı’na verilmesi AB’nin Türkiye ilerleme raporlarında sık sık değindiği şekilde düzenleyici ve denetleyici kurumların bağımsızlığına ilişkin soru işaretleri, akredite gazeteci statüsü sağlanmasında hükümetin karar alıcı olması gibi problemler göz önünde bulundurulduğunda, tasarının en çok kaygı yaratan maddelerinden biri olarak öne çıkıyor.

- Dezenformasyonun yayılmasına önlem alınmasını öngören maddedeki muğlaklık, dezenformasyon tanımı ve diğer belirsizlikler, “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun” başta olmak üzere ilgili mevzuatın düzenlenerek Avrupa standartlarına uygun hale getirilmesi ve ifade özgürlüğünü kısıtlamayacak biçimde uygulanmasının sağlanması şeklindeki AB tavsiyeleriyle çelişmesi muhtemel pratikler doğurmaya elverişli görünüyor.
- Tasarının çocukların korunmasını öngören maddesi ise hem AB’nin bu alandaki genel politikaları ve ilkeleriyle hem de Dijital Hizmetler Yasası ile uyumlu görünürken, sosyal medya kullanıcılarının paylaşım ve beğenilerinden ötürü cezalandırılabilmesinin önünü açan madde ise insan haklarının ve onurunun korunması, sansür karşıtlığı gibi temel değerler üzerine kurulu “Brüksel Burjuva İnternet Modeli”nin ve bu anlayış üzerinden şekillenen, kullanıcıların korunmasını ve daha çoğulcu, özgür bir dijital iletişim ortamı yaratma hedefinde olan dijital hizmetler yasasının genel çerçevesinin uzağında görünüyor.
- Yasanın kullanıcıların bilgilerinin paylaşılmasına olanak verdiği gerekçesiyle eleştirilen maddesi de hem Dijital Hizmetler Yasası hem de GDPR’ın (AB Genel Veri Koruma Regülasyonu) temelinde yer alan mahremiyet ilkesiyle uyumsuz pratikler doğurması açısından endişe yaratıyor.

Giriş

Endüstriyel dünyanın hükümetleri, siz etten ve çelikten yapılmış yorgun devler! Ben Siber Alem'den, zihnin yeni evinden geliyorum. Geleceğin temsilcisi olarak, geçmişte kalan sizlerden bizi rahat bırakmanızı istiyorum. Aramıza hoş gelmediniz. Bir araya geldiğimiz bu alemde artık sizin hiçbir egemenliğiniz yok. ... Hükümetler, yönetilenin rızasından beslenerek türerler. Biz sizden hiçbir talepte bulunmadık, size yetki de vermedik. Bulduğunuz yerlere sizi davet etmedik. Dünyamız dahil, bizi hiç tanımıyorsunuz. Siberalem sizin sınırlarınız içinde bulunmuyor. Siberalem'i bir kamu inşaat projesi gibi inşa edebileceğinizi hiç düşünmeyin. Yapamazsınız. ... Siberalem'de akılsal bir uygarlık yaratacağız. Ve uygarlığımız, sizin bizden önce yarattığınız dünyayı yöneten hükümetlerden çok daha hümanist olacak (Barlow, 1996).

***

John Perry Barlow'un 8 Şubat 1996'da Davos'ta ilan ettiği [siber alem bağımsızlık bildirgesi](#)¹ İnternetin ilk zamanlarına hakim olan devlet müdahalesi kaygısına karşı bir meydan okuma içeriyordu. Bu kaygı 1990'lar ve 2000'lerin başında İnternetle ilgili tartışmalara hakim olarak varlığını günümüze kadar sürdürdü. İnternetle ilgili bir diğer temel problem olan ticarileşme sorunu ise zamanla gündeme geldi.

Bugün geldiğimiz noktada eş zamanlı olarak daha da giriftleşen devlet müdahalesi ve ticarileşme olguları; İnterneti açık, şeffaf, sansürsüz bir yapı olarak kurgulayan ve idealize edenlerin öngördüğü modelden gittikçe uzaklaştırarak çeşitli güç unsurlarının müdahalelerine açık bir savaş alanına dönüştürmüş durumda. Trump'ın zaferi, Cambridge Analytica skandalı, aşı karşıtlığı, son olarak Ukrayna-Rusya Savaşı kapsamında tartışılan dezenformasyon kavramı ise devletlerin İnternete ve sosyal ağlara müdahalesinde önemli bir yer işgal etmesiyle bu alan içerisinde önemli bir konu olarak beliriyor.

Tartışmaların odağında olan Google, Twitter ve Meta gibi şirketlerin aldığı önlemleri yeterli bulmayan ulusal devletler ve Avrupa Birliği (AB) gibi organizasyonlar, kendi yasalarını ve mekanizmalarını şekillendirip teknoloji şirketlerini hesap verebilir kılmayı amaçlayarak dezenformasyon

---

¹ <https://dergi.bmo.org.tr/teknopolitika/siber-alem-bagimsizlik-bildirgesi>

başta olmak üzere yalan haber, veri gizliliği, mikro-hedefleme, siber şiddet gibi sorunlarla başa çıkmayı vadediyor. Bu adımlar -tüm kaygılara rağmen- GDPR başta olmak üzere olumlu olarak değerlendirebileceğimiz çeşitli mekanizmaların önünü açsa da sahnenin diğer tarafında İnternetin gittikçe otokratikleşen ve müdahalelere açık hale gelen mevcut durumu söz konusu yasaların “gelecekteki İnterneti” nasıl şekillendireceğine dair soru işaretlerini beraberinde getiriyor.

Türkiye’de de durum farklı değil. Kamuoyu tarafından “dezenformasyon yasası” olarak bilinen “Basın Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi’nin” 2 Haziran 2022’de Dijital Mecralar Komisyonu’nda kabul edilmesiyle artan “dijital sansür” tartışmaları, yakın gelecekte hem medya profesyonellerinin hem de sivil toplum örgütlerinin gündemini daha çok meşgul edecek gibi görünüyor. İfade özgürlüğünü kısıtlama, özgür basının sesini kısma gibi öngörülebilir pratiklere yol açması muhtemel bu teklife yönelik tepki ve endişelerden yola çıkarak hazırlamaya karar verdiğimiz bu derleme rapor, mevcut tartışmaların ötesine geçerek konuya ilişkin mevcut tartışmaları anlamlandırmaya yardımcı olacak üç konuya odaklanıyor. **Bunlardan ilki İnternetin gittikçe otokratikleşerek devlet müdahalelerine açık bir yapı bir haline gelmesi sorunu.** Bu bağlamda raporun ilk bölümünde küresel İnternet kısıtlamalarına ilişkin verdiğimiz bilgiler devletlerin söz konusu yasalarını değerlendirirken mutlaka göz önünde bulundurulması gereken veriler olarak okunabilir.

Raporun ikinci odağında ise yasa teklifinin kendisi yer alıyor: Öne çıkan maddelerin öngördüğü değişiklikler neler? Mevcut eleştiri ve tartışmalar hangi kaygıları yansıtıyor? Teklifin yasalaşması durumunda medya profesyonelleri ve kuruluşlarını neler bekliyor?

Raporun son ve ana odağında ise dezenformasyon yasasına model olarak gösterilen AB’nin “Dijital Hizmetler Yasası” var. Türkiye’nin aday ülke statüsünde yer aldığı Avrupa Birliği’nin konuya ilişkin yaklaşımı ve ilgili mekanizmaları bu odakta yer alıyor. Dezenformasyon yasasına model olarak gösterilen AB’nin “Dijital Hizmetler Yasası” ve hem bu yasa hem de GDPR gibi düzenlemeleri daha iyi kavramamıza yardımcı olacak “Brüksel Burjuva İnternet Modeli”nin söz konusu yasayla ne ölçüde uyumlu olduğu bu bağlamda üzerinde durduğumuz başlıklar arasında.

Bu odaklar etrafında dezenformasyon yasasına ilişkin yaptığımız genel değerlendirmenin güncel tartişmaları daha somut bir zemine oturtma noktasında faydalı olacağını umuyoruz.

İnternette Artan Düzenleme Eğilimi ve Özgürlükler

İnternet ve sosyal ağların kullanımına ilişkin rakamlar bilginin demokratikleştiği, daha katılımcı bir kültür ve çoğulcu, özgür bir kamusal alanın inşa edildiği şeklindeki görüşleri desteklemek adına daima önemli göstergeler oldu.

Nisan 2022 itibariyle, dünya çapında İnternet kullanıcılarının sayısı beş milyarı geçmiş durumda. Küresel nüfusun %63'üne tekabül eden İnternet kullanıcılarının %93'ü ise sosyal medya [kullanıcısı](#)². İnternete erişim oranlarının günden güne artıyor olmasına karşın, her üç kişiden birinin hiç İnternet kullanmamış olması, düşük gelirli ülkelerde İnternet kullanım düzeyinin (%22), evrensel kullanıma yaklaşan yüksek gelirli ülkelerdekinin (%91) çok altında [kalması](#)³, erişimin kalitesi, sosyal-ekonomik problemler ve İnternet kapatmaları dünyayı “küresel bir köy”, siber alemi de hükümetlerden bağımsız ve özgür bir alan olarak nitelendirmeyi zorlaştırıyor.

Örneğin hem Freedom House'un İnternet özgürlüklerine ilişkin raporu (2021) hem de Access Now'ın Nisan 2022'de yayınladığı “*The return of digital authoritarianism: Internet shutdowns in 2021*” adlı rapor, 2021'de hükümetlerin hem uzun süreli hem de giderek daha fazla hedeflenen İnternet kesintileri uyguladığı ve orantısız-sert önlemleri uygulamaya sokmak için terör tehditi, kamu sağlığı, dezenformasyon, seçim güvenliği gibi konuları gerekçe olarak kullanarak muhalif seslerin bastırıldığı ve bilgi akışının kontrol edildiği tespitinde bulunuyor. Aynı raporda Hindistan, 2021'de belgelenen 106 kapatma olayından sorumluyken; Myanmar'da 15, Sudan ve İran'da beşer kesinti gerçekleşti. 2021 verilerine yakından bakıldığında, pandemi sonrası gerçekleşen İnternet kesintileri, pandemi sonrasında gerçekleşen bazı sorunlara atıfla önceki dönemin haklarına zarar veren taktiklere dönüşümünü ortaya koyan bir hikâyenin parçası. Rapora göre bu taktikler hızla yayılıyor ve bu aynı zamanda dünya genelinde dijital otoriterliğin yükselişine dair bir başka uyarı işareti.

Öte yandan hükümetlerin mevcut kontrol girişimlerini geliştirmekte olan ülkelerde öne çıkan bu tarz sansürler ve kapatmalarla sınırlandırmak mümkün değil. Bugün en gelişmiş ülkelere kadar

² <https://www.statista.com/statistics/617136/digital-population-worldwide/>

³ <https://www.itu.int/en/mediacentre/Pages/PR-2022-06-06-Global-potential-of-internet-remains-untapped.aspx>

hükümetler, devlet kurumları ve şirketleri tarafından üretilen dijital bilgileri kontrol etme çabalarını hızlandırıyor. Güvenlik ve mahremiyet endişelerinin yanı sıra ekonomik çıkarlar, otoriter ve milliyetçi dürtülerden hareketle hükümetler, verilerin dünya çapında nasıl hareket edip edemeyeceği konusunda giderek daha fazla kural ve standartlar belirleyerek “dijital egemenlik” elde etmeye çalışıyor (Pohle & Thiel, 2020).

Örneğin Almanya'nın 2017'de çıkardığı NetzDG (Sosyal Ağlara Yönelik Yaptırım Kanunu), nefret söylemi, yalan haber, siber zorbalık gibi problemler için alakalı sosyal medya platformuna da sorumluluk yüklerken, bu şirketlere Almanya'da en az 1 adet temsilcilik kurma mecburiyeti de [getiriyor](#)⁴. Benzer şekilde Avrupa Birliği'nin Dijital Hizmetler Yasası da (DSA) şiddet veya suç unsuru içeren yasadışı içeriklerin daha hızlı kaldırılmasını ve kullanıcıların gördüğü içerikleri belirleyen algoritmaların daha şeffaf olmasını hedefleyerek platformların hesap verirliliği ve şeffaflığını sağlama noktasında yeni düzenlemeler getiriyor (Heldt, 2019). Bu ve benzeri düzenlemeler ifade özgürlüğünün kısıtlanmasının ve halihazırda ifade özgürlüğü noktasında oldukça problemlili olan ülkelere model olarak İnternete yönelik kontrol ve düzenlemelerin oluşturulmasının önünü açtığı gerekçesiyle eleştirilse de, İnternete yönelik düzenleme girişimlerinin oluşturduğu tablonun en olumlu tarafını temsil ediyorlar. Genel resme baktığımızda ise durum hiç açıcı görünmüyor. Örneğin Freedom House'un 2021 yılında yayınladığı “[İnternette Özgürlükler Raporu](#)⁵” son on yılda İnternette ifade özgürlüklerinin ciddi anlamda azaldığını bulguluyor. Raporu yorumlayan Freedom House Başkanı Michael J. Abramowitz'e göre de “Dünya çapındaki İnternet kullanıcılarının hakları, özellikle ifade özgürlüğü ve mahremiyet hakları, son devlet eylemlerinin bir sonucu olarak büyük ölçüde ihlal ediliyor. Birçok hükümet, teknoloji şirketlerinin muazzam gücünü dizginlemek için düzenlemeyi kullanmak yerine, onu kendi baskıcı amaçları için [kullanıyor](#)⁶.”

Abramowitz'in altını çizdiği mevcut problemlere çözüm getirme iddiasıyla İnterneti kontrol altına alma girişimleri Türkiye'de İnternete yönelik yasal düzenlemeler kapsamında da en çok kaygı yaratan konu başlıklarından biri. Şimdiden 2022 yılının en çok tartışılan konularından biri olan dezenformasyon yasasına da bu kaygılar eşlik ediyor. Nitekim ulusal devletlerin daha “temiz” bir İnternet için geliştirdikleri politikaları

⁴ https://www.bmj.de/DE/Themen/FokusThemen/NetzDG/NetzDG_EN_node.html

⁵ <https://freedomhouse.org/report/freedom-net/2021/global-drive-control-big-tech>

⁶ <https://freedomhouse.org/article/new-report-more-governments-reaching-across-borders-silence-dissent-responses-lagging>

değerlendirirken İnternette ifade özgürlüğünün gitgide azaldığının ve İnternete ilişkin temel problemin hâlâ devlet müdahaleleri ile ilişkili olduğunun altını çizmek gerekiyor.

İnterneti Yönetmek

Raporun girişinde bahsettiğimiz İnternetin gitgide ticarileşmesi sorunu ve beraberinde gelen problemleri çözmeye yönelik bu adımların atılması yakın bir tarihi işaret etse de öte yandan bu hiç de yeni değil. Daha geniş bir perspektiften baktığımızda İnternet ve siber alem, ona dair güçlü umutlar besleyenler, ilk zaman fütüristleri, bilgisayar bilimciler ve aktivistlerin aksine hiçbir zaman politik kontrolden bağımsız olmadı. Galloway'e göre İnternetin altında yatan protokoller, fiziksel medyayı düzenledikleri, kültürel oluşumları yonttukları ve politik kontrol uyguladıkları için nötr değildirler. Teknik her zaman politiktir ve bilgisayar ağının (network) mimarisi politikadır. (Galloway, 2006: 245).

Evgeny Morozov'un *To Save Everything, Click Here (Her Şeyi Kaydetmek İçin Buraya Tıklayın)* adlı kitabında üzerinde durduğu "İnternet merkezilik" devletlerin ilgili politikaları ve İnternet özgürlüğünün mevcut durumunu tartışırken referans aldığımız "ideal İnternetin" bir model olduğunu hatırlamak ve konuya dair kapsayıcı ve eleştirel bir bakış açısı geliştirebilmek açısından oldukça önemli bir olgu. Morozov'a göre İnternet merkezci düşünce özellikle açıklığa ve şeffaflığa vurgu yapar ve İnternete atfedilen bu özelliklerin "verili" olduğu, bir diğer ifadeyle İnternetin doğasına ait olduğu bakışı etrafında şekillenir (Morozov, 2013). İnternete atfedilen açıklık ve şeffaflığı problemleri bulan Morozov'a göre İnternetin kendine değişmez bir yapısı ve doğası bulunmadığı için, ona ilişkin varsayımlarda bulunmadan önce onun nasıl kurgulandığını ve yönetildiğini belirleyen aktörlerin pratiklerine bakmak gerekir.

Özetle bugün gelişmiş ülkelere kadar ulusal devletler kendi yasalarını çıkartarak sosyal ağları ve İnterneti kontrol altına almaya çalışıyor. Bunların arasında -Türkiye'deki tartışmalar bağlamında- Avrupa Birliği'nin ilgili politikaları ve yaklaşımını anlamak oldukça önemi. Hem Türkiye'nin aday ülke statüsünde yer alması hem adaylık süreçlerindeki uyumlaştırma dolayısıyla esasında AB'nin model ve politikalarının Türkiye'dekilere de yön veriyor olması şaşırtıcı değil. Peki

durum gerçekten böyle mi? AB'nin genel yaklaşımı ve konuyla ilişkili mekanizmaları neler?

Brüksel Burjuva İnternet Modeli ve Dijital Hizmetler Yasası

Dünya genelinde İnternete yönelik düzenlemeleri şekillendiren ve “İnternet Modelleri” arasında sıralanan “Brüksel Burjuva İnternet Modeli”, iktidar partisi yetkililerinin Türkiye'nin dezenformasyon yasasında model aldıklarını ifade ettikleri Dijital Hizmetler Yasası'nın ana hatlarını belirlemesi açısından özel bir öneme sahip.

Bu modele geçmeden önce İnternet yönetimi söz konusu olduğunda egemen olan yaklaşımlardan kısaca bahsetmekte fayda var. O'Hara ve Hall (2021) tarafından sınıflandırılan bu modellerden ilki ABD'de doğan İnternetin gelişimine katkıda bulunan bilim insanları ve araştırmacıların vizyonunu temsil eden ve genel anlamda İnternetten ne anladığımızı, beklediğimizi bugün bile şekillendiren, “Silikon Vadisi Açık İnternet Modeli” olarak ifade edilen model. Açık İnternet modeli esasında bugün İnternetin kapsayıcı ve görece özgür yanlarını borçlu olduğumuz ve onun günümüzdeki haline kavuşmasını sağlayan model olarak nitelendirilebilir. Açıklık ilkesi üzerine kurulan bu modelde ağ tarafsızlığı, açık standartlar, şeffaflık, giriş için engellerinin düşük olması ve sansür karşıtlığı öne çıkar.

Bir diğer model olan “Washington DC Ticari İnternet Modeli” ise şirketleri İnternetin ticari potansiyelini sonuna kadar zorlamaya teşvik eden ve İnternette içeriğe ve hizmetlere erişimin belirlenmesinde ortam sahibi şirketin denetlediği alanlar yaratmaya elverişli bir model olarak tarif edilebilir. Bu modelde şeffaflık sınırlıdır; şirketlerin eylemlerinin arkasındaki mantığı ya da algoritmayı açıklamak gibi zorunlulukları yoktur. Bugün geldiğimiz noktada teknoloji devlerinin sahip olduğu muazzam gücü anlamak için oldukça elverişli ve egemen olan bu model hükümetlerin güncel düzenleme girişimleri ile birlikte gitgide sorgulanmaya başlanmıştır. O'Hara ve Hall'in (2021) ifade ettiği bir diğer model olan “Pekin Paternalist İnternet Modeli” ise bireylerin çıkarları için neyin uygulanması gerektiğini bildiği gerekçesiyle otoriter yaklaşım izleyen bir İnternet politikasını ifade eder. Bu modelde çevrimiçi ve çevrimdışı dünya arasında bir ayrım görülmez, dolayısıyla İnternetin de aynı politikalara tabi olması gerektiği savunulur.

Avrupa Birliği'nde hem GDPR hem de Dijital Hizmetler Yasası'nı şekillendiren anlayış ise **Brüksel Burjuva İnternet Modeli**'ni temsil etmektedir. Brüksel Burjuva İnterneti Modeli iki temel ilkeye dayanır. Birinci ilke insan haklarının ve onurunun korunmasıdır. Diğer ilke ise zararları önceden tahmin edebilmeyi ve etkisiz kılmayı hedefler. Dolayısıyla Silikon Vadisi gibi hızla hareket edip bir şeyleri kırmak yerine yeniliklerin neden olabileceği sorunlarla yeniliğin getirilerini dengelemeye çalışır. Brüksel Burjuva İnterneti ađ tarafsızlığı, açık standartlar ve şeffaflık konularında Silikon Vadisi ile hemfikir olmasına rağmen İnternete giriş engellerinin düşük olması ve sansür karşıtlığı hakkında ondan ayrışır. Sahte haberler ve trollere karşı daha katı bir tutum içindedir. Mahremiyet ihlallerine karşı daha hassastır.

AB'nin bu iki ilkesini 25 Mayıs 2018'de yürürlüğe giren GDPR'de de Dijital Hizmetler Yasası'nda da çok net görebiliriz. İki de mahremiyet unsurunu güçlendirmeyi ve bireylerin kendilerine dair veriler üzerindeki hakimiyetini artırmayı hedefler.

Dijital Hizmetler Yasası

Yukarıdaki bilgiler ışığında değerlendirdiğimizde Dijital Hizmetler Yasası Avrupa Birliği'nin ilgili diğer strateji ve direktiflerine de yön veren Brüksel Burjuva İnternet Modeli'ne uyumlu bir düzenleme mekanizması olarak ortaya çıkmaktadır. Peki oldukça tartışılan ve İnternetin ticarileşme sorunu karşısında şimdiye kadar atılmış en güçlü adımlardan biri olarak kabul edilen yasa neleri öngörmektedir?

Avrupa Komisyonu tarafından 15 Aralık 2020 tarihinde yayınlanan Dijital Hizmetler Yasası ("DSA") taslağı ile daha güvenli ve şeffaf bir dijital ortamın sağlanması için tüm Avrupa'da geçerli olacak yeknesak kuralların oluşturulması amaçlanmıştır. Bu kapsamda yasa ile dijital hizmetlerin kullanıcılarının tüm temel haklarının korunması için daha güvenli bir dijital ortamın yaratılması, gerek Avrupa Tek Pazarı'nda ve gerekse tüm dünyada Avrupa temel değerleri esas alınarak yaratıcılığın, büyümenin ve rekabetin teşvik edilmesi hedeflenmektedir.⁷

Yasa, 2000/31/EC sayılı e-Ticaret Direktifi'nin kabul edilmesinden bu yana çevrimiçi platformları düzenleyen kapsamlı bir regülasyonun uygulamaya konulmamış olduğu Birlik genelinde, platformların toplum ve bireyler açısından yarattığı yeni riskler ve sorunlar bağlamında dijital hizmet

⁷<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?qid=1608117147218&uri=COM%3A2020%3A825%3AFIN>

sağlayıcılar ile çevrimiçi platformların sorumlulukları ve yükümlülüklerinin yeniden tanımlanmasını öngörmektedir.

Yasanın iki temel amacı AB tarafından şu şekilde [belirtilmektedir](#):⁸

-Tüm dijital hizmet kullanıcılarının temel haklarının korunduğu daha güvenli bir dijital alan yaratmak;

-Hem Avrupa Tek Pazarı'nda hem de küresel olarak yenilikçiliği, büyümeyi ve rekabetçiliği teşvik etmek için yeni bir alan oluşturmak.

Söz konusu amaçlar platformların ve İnternetin ticari yönüne ve kişisel hak ve özgürlüklere aynı anda odaklanarak Brüksel İnternet Modeli ile uyumlu bir çerçeve sunmaktadır. Tasarının detaylarını incelediğimizde ise yeni düzenleme kapsamında yasadışı içeriklerin ve ürünlerin daha hızlı kaldırılması, kullanıcılara ve araştırmacılara algoritmalarının nasıl çalıştığının açıklanması ve yanlış bilgilerin yayılmasına karşı daha sıkı önlemler alınması gibi önlemlerin yer aldığını ve bu önlemlerin teknoloji devlerine çeşitli yükümlülükler getirdiğini görmekteyiz. Söz konusu önlemlerle ilişkili olarak şirketlerin, yasadaki maddelere uymazlarsa yıllık cirolarının yüzde altısına kadar para cezasına çarptırılacak olması DSA'nın en kararlı adımlarından birini oluşturuyor. DSA'nın çerçevesini oluşturan diğer [kararlardan](#) öne çıkanlardan bazıları ise şunlar:⁹

- Bir kişinin dinine, cinsel yönelimine veya etnik kökenine dayalı hedefli reklamların ve 18 yaş altı bireylerin hedefli reklamlara konu olmasının yasaklanması,
- Kullanıcıları belirli seçimler yapmaya yönlendirmek için tasarlanmış kafa karıştırıcı veya aldatıcı kullanıcı arayüzleri olan "karanlık desenler" in yasaklanması,
- Facebook gibi büyük çevrimiçi platformların, tavsiye algoritmalarının çalışmasını kullanıcılar için şeffaf hale getirmek zorunda olması. Kullanıcılara "profil oluşturmaya dayalı olmayan" bir öneri sisteminin sunulması. Örneğin sosyal medya platformlarında kronolojik akış seçeneğinin sunulması,
- Çevrimiçi pazar yerlerinin yasadışı mal veya hizmet satan kişileri takip etmek için platformlarında satıcılar hakkındaki temel bilgileri tutması.

⁸ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package>

⁹ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package>

Bazı maddelerin uygulanabilirliğine yönelik kimi eleştiriler ve kaygılarla birlikte DSA, getirdiği bu önlemlerle sivil toplum örgütleri ve aktivistler tarafından da oldukça olumlu karşılandı. Örneğin Uluslararası Af Örgütü'ne göre Avrupa Birliği (AB) kurumları tarafından Dijital Hizmetler Yasası (DSA) üzerinde siyasi uzlaşmaya varılmasını İnternet denetimi tarihinde bir dönüm noktası olarak [nitelendirmek](#) mümkün¹⁰.

Her ne kadar müzakere süreci pratikte durma noktasında gelmiş, hatta neredeyse durmuş olsa da AB'ye aday ülke statüsünde bulunan Türkiye'nin bu yasayı kendi yasalarıyla uyumlaştırarak uygulamaya koyması bir tercihten çok, adaylık sürecinin ilerleyebilmesi adına atılması gereken olağan bir adımı [temsil ediyor](#).¹¹

Nitekim AK Parti Grup Başkanvekili Mahir Ünal yasa tasarısını açıklarken şunları dile [getirmişti](#): "Avrupa Birliği'nin (AB) üzerinde anlaşma sağladığı Dijital Hizmetler Yasası'nı olduğu gibi kendi yasamıza aktaracağız. Avrupa Dijital Hizmetler Yasası, İnternette bir dönüm noktası. Gerçek hayatta yasadışı olanın, İnternet ortamında da yasadışı olması gerektiği ilkesi esas alınıyor"¹².

Peki hem ticari anlamda kazanımları içeren hem de kullanıcıların haklarını bu denli koruyan ve dönüm noktası olarak ifade edilen söz konusu yasanın model alındığı bir yasa taslağının "sansür yasası" olarak adlandırılmasına yol açan maddeler neler? Dezenformasyon yasasını Dijital Hizmetler Yasası ve AB'nin genel ilkeleri ya da ilgili politikalarına yön veren anlayış doğrultusunda değerlendirdiğimizde ortaya nasıl bir tablo çıkıyor? Bu sorulara cevap verebilmek adına dezenformasyon yasasının en çok tartışılan maddelerini kısaca hatırlamak gerekiyor.

Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi: Tartışmalı Maddeler

Mayıs 2022'de AKP ve MHP milletvekillerinin imzasıyla TBMM Başkanlığı'na sunulan ve "dezenformasyon yasası" olarak da bilinen "Basın

¹⁰<https://www.indytrk.com/node/501776/yaşam/uzmanlar-anlaşma-sağlanan-dijital-hizmetler-yasasını-yorumladı-internet-tarihinde>

¹¹<https://www.indytrk.com/node/501776/yaşam/uzmanlar-anlaşma-sağlanan-dijital-hizmetler-yasasını-yorumladı-internet-tarihinde>

¹² <https://www.bbc.com/turkce/61417854>

Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” Türk Ceza Kanunu’ndan Basın Kanunu’na kadar birçok farklı kanunda değişiklik öngörüyor. 40 maddelik teklifin odağı dezenformasyonun engellenmesi ve internet medyasının yasal bir alt yapıya kavuşturulması olarak ifade edilse de, öne çıkan bazı maddeler tasarının asıl hedefinin özgür basının susturulması ve sansür mekanizmalarının yasal bir çerçeveye oturtulması olduğu şeklindeki eleştirilere yol açıyor. Bu bağlamda öne çıkan maddeler [şunlar](#)¹³:

-“Halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma” başlıklı maddeye göre, “Sırf halk arasında endişe, korku veya panik yaratmak saikiyle, ülkenin iç ve dış güvenliği, kamu düzeni ve genel sağlığı ile ilgili gerçeğe aykırı bir bilgiyi, kamu barışını bozmaya elverişli şekilde alenen yayan kimsenin”, 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılması; suçun, failin gerçek kimliğini gizlemek suretiyle ya da bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde ise verilen ceza yarı oranında artırılması isteniyor.

- Basın İlan Kurumu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu gibi düzenleyici ve denetleyici kurumların ve İletişim Başkanlığı’nın yetkilerinin İnternet haber sitelerine ve sosyal medya platformlarına doğru önemli ölçüde genişletilmesi isteniyor.

-Basın kartının verilmesi ve değerlendirilmesinde İletişim Başkanlığı’na bağlı olacak olan “Basın Kartı Komisyonu”na geniş yetki verilmesi. Basın ahlak esaslarına aykırı davranışlarda bulunulmasının basın kartının iptaline gerekçe olması, basın ahlak esaslarına aykırı davranışlarda bulunması nedeniyle basın kartının iptali halinde, iptal tarihinden itibaren 5 yıl geçmedikçe yeniden basın kartı verilmemesi isteniyor.

-İnternet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesine dair 5651 sayılı kanunun “Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi” maddesine yapılan ekle Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanı’na katalog suçlarla daha etkin mücadele edilmesi gerekçesiyle, İnternet ortamında yer alan yayınlarla ilgili “yurtiçi, yurtdışı” ayrımı olmaksızın 4 saat içinde içeriğin çıkarılması veya erişimin engellenmesine karar verme yetkisi isteniyor.

---

¹³ <https://www.tbmm.gov.tr/Haber/Detay?haberSiraNo=154286>

Taslak Dijital Hizmetler Yasası ile Ne Ölçüde Uyumlu?

İlgili yasa taslağı esasen Dijital Hizmetler Yasası'na paralel bazı maddelerle platformların daha şeffaf ve hesap verebilir olması noktasında önemli bir adımı ifade ediyor. DSA'daki düzenlemeye benzer şekilde platformların olağanüstü kriz durumlarında alacağı tedbirlere ilişkin bir kriz planı oluşturması ve bunu BTK ile paylaşması, platform algoritmalarının nasıl çalıştığının açıklanmasına ilişkin maddelerin tamamı DSA ile uyumlu. Öte yandan tasarının öne çıkan maddelerini AB'nin Dijital Hizmetler Yasası ve konuya ilişkin genel ilke ve politikaları bağlamında değerlendirdiğimizde ortaya daha farklı bir tablo çıkıyor.

İlgili taslağın maddelerini tartışmadan önce, Türkiye'nin AB müktesabatında uyum çalışmaları kapsamında ilişkilendirdiği 2010 yılında hazırlanan "Yeni RTÜK Yasa Taslağı" ve 2011 yılında, Avrupa Birliği'ne uyum bağlamında kabul edilen 6112 Sayılı "Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun"a yönelik eleştirileri hatırlamakta fayda var. Avrupa Birliği, kamuoyunda dile getirilen kaygılara paralel olarak 2011 yılında yayınladığı ilerleme raporunda bu yasanın RTÜK'ün yapısına ve idari yaptırımlarına çözüm getirmediğini ifade ederek, basın ve ifade özgürlüğüne, RTÜK'ün bağımsızlığına ilişkin eleştirilerini [yoğunlaştırmıştı](#)¹⁴. Hem AB'nin ifade özgürlüğü, azınlıklara saygı gibi temel değerleri hem de Türkiye'nin mevcut durumuna yönelik genel değerlendirmeler göz önünde bulundurulduğunda yasanın kaygı yaratan ve AB ilke ve politikalarıyla uyum içerisinde olmayan maddeleri, yasal çerçeve ve ifade özgürlüğü ve kurum bağımsızlığı olmak üzere birbiriyle ilişkili iki başlık altında değerlendirilebilir:

Yasal Çerçeve ve İfade Özgürlüğü

AB'nin her yıl düzenli olarak yayınladığı Türkiye ilerleme raporlarında altını çizdiği "İnternet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesi" meselesine yönelik kaygı ve eleştiriler, söz konusu yasanın yürürlüğe girmesiyle birlikte daha derin endişeleri beraberinde getirecektir. Örneğin 2019 yılı raporuna göre, hem yasal çerçevede hem de mevzuatın uygulanmasında medyada ve İnternette ifade özgürlüğünü güvence altına alan hiçbir gelişme yaşanmadığı [bulgulanmıştır](#)¹⁵. Türkiye bu bağlamda Avrupa standartlarıyla

¹⁴ https://ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2011_ilerleme_raporu_tr.pdf

¹⁵ https://ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/2019_trkiye_raporu-_tr.pdf

uyum alanında “erken aşamada” olarak görülmüştür. Yine Temmuz 2020'de kabul edilen “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” hükümete sosyal medya içeriklerini düzenlenmesi konusunda kapsamlı yeni yetkiler verirken AB'nin eleştirilerine sebep [olmuştur](#).¹⁶ Bu bağlamda 2020 yılının ilerleme raporunda Türkiye'nin düzenleyici makamın ve kurul üyelerinin bağımsızlığını güçlendirmesi ve medyada çoğulculuğun sağlanması amacıyla Venedik Komisyonunun tavsiyeleri uyarınca “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun” üzerinde değişiklikler yapması gerektiğinin altı çizilmektedir¹⁷. Aynı rapor Türkiye'ye “*başta ‘Terörle Mücadele Kanunu’, ‘Türk Ceza Kanunu’, ‘Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’ ve ‘İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun’ olmak üzere, mevcut mevzuatı Avrupa standartlarına uygun hâle getirmesi ve ifade özgürlüğünü kısıtlamayacak biçimde uygulanmasını sağlaması; ve ‘hakaret suçu ve diğer benzer suçlarla ilgili ceza hukuku hükümlerinin muhalif kişiler üzerinde baskı kurma aracı olarak kullanılmamasını sağlaması*” tavsiyelerinde [bulunmuştur](#).¹⁸

Benzer şekilde ifade özgürlüğüyle ilişkili olarak sosyal medya kullanıcıları aleyhinde açılan veya devam etmekte olan davalar AB'nin Türkiye'ye yönelik eleştirilerinin önemli bir kısmını [oluşturmaktadır](#).¹⁹ AB'nin mevcut değerleri ve Türkiye'ye yönelik değerlendirme ve tavsiyeleri göz önünde bulundurulduğunda ilgili tasarının hem AB'nin genel yaklaşım ve politikalarına hem de Dijital Hizmetler Yasası'na uzak bir noktada olduğu tespitini yapmak mümkün görünmektedir.

Basın Kartı ve Kurumların Bağımsızlığına İlişkin Endişeler

Mevcut taslakta İletişim Başkanı'nın güdümünde oluşturulan Basın Kartı Komisyonu marifetiyle istenilen kişilere basın kartı verilmesi, istenilen kişilerin basın kartının iptal edilmesini olanaklı hale getirilmektedir. Bu noktada AB'nin geçmiş raporlarında sıkça eleştirdiği Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB) dahil, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun

¹⁶ <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2079727>

¹⁷ https://ab.gov.tr/siteimages/trkiye_raporustrateji_belgesi_2020/turkey_report_30.10.2020.pdf

¹⁸ https://ab.gov.tr/siteimages/trkiye_raporustrateji_belgesi_2020/turkey_report_30.10.2020.pdf

¹⁹ https://ab.gov.tr/files/pub/2016_ilerleme_raporu_tr.pdf

(BTK) bağımsızlığı mevcut tasarı açısından da oldukça sorunlu bir dinamığe işaret etmektedir.

Örneğin 2014 yılında muhalif gazetecilere karşı açılan davaların ve medya sahipliği mülkiyet yapısının gazetecilerin işten çıkarılmasına neden olduğunu, bu durumun ve akredite gazeteci statüsü sağlayan basın kartının hükümet tarafından verilmesi ile bu kartın alınmasıyla ilgili aşırı sıkı koşulların otosansüre yol açtığına önemle üzerinde durulmuştur. Bu eleştiriler ilerleyen yıllarda devam [etmiştir](#)²⁰. Yine 2020 yılında Cumhurbaşkanlığına bağlı çalışan ve basın kartı verilmesinden sorumlu olan İletişim Başkanlığı, 2020'de iptal edilen çok sayıda basın kartının yenilenmemesi nedeniyle ağır eleştirilere maruz kalmaya devam etmiştir. Tüm bu eleştirilere paralel olarak 2020 yılında hazırlanan Türkiye'nin ilerleme raporunda Türkiye'nin "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu" ve "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun" olmak üzere, mevcut mevzuatı Avrupa standartlarına uygun hale getirmesi ve ifade özgürlüğünü kısıtlamayacak biçimde uygulanmasını sağlaması ve hakaret suçu ve diğer benzer suçlarla ilgili ceza hukuku hükümlerinin muhalif kişiler üzerinde baskı kurma aracı olarak kullanılmamasını sağlaması tavsiyesinde [bulunulmuştur](#).²¹

Yukarıda kısaca değinmeye çalıştığımız yasal çerçeve, ifade özgürlüğü, kavram muğlaklığı ve kurum bağımsızlığı gibi problemleri mevcut uygulamalar ve yasalar etrafında değerlendirdiğimizde dezenformasyon yasası olarak bilinen "Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi"nin AB'nin ilgili yasa ve politikalara yaklaşımını şekillendiren İnternet yönetim modeli ve Dijital Hizmetler Yasası ile paralel olarak değerlendirmenin mümkün olmadığı birçok değişimi öngördüğü söylenebilir.

Sonuç

Dezenformasyonun engellenmesi ve İnternet medyasının yasal bir altyapıya kavuşturulmasını amaçlayan, kamuoyunda dezenformasyon yasası olarak

²⁰ https://ab.gov.tr/files/ilerlemeRaporlariTR/2014_ilerleme_raporu_tr.pdf

²¹ https://ab.gov.tr/siteimages/trkiye_raporustrateji_belgesi_2020/turkey_report_30.10.2020.pdf

da bilinen “Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” hem medyanın hem de bireylerin ifade özgürlüğünü kısıtlayabilecek, sansür ve otosansür mekanizmalarını güçlendirecek yeni pratiklere yol açması muhtemel maddeleri dolayısıyla güçlü kaygılara yol açan bir taslak olarak beliriyor. Hem medyanın hem de sivil toplum örgütleri ve kamuoyunun yoğun eleştirilerine karşın iktidar partisi yetkilileri ise tasarının Avrupa Komisyonu tarafından 15 Aralık 2020 tarihinde yayınlanarak geliştirilen Dijital Hizmetler Yasası (“DSA”) taslağını temel aldığını belirtiyor. Söz konusu taslağın hem DSA ile hem de AB’nin temel ilke ve politikalarıyla ne ölçüde tutarlı olduğunu genel bir çerçeveden sorgulamaya çalıştığımız bu raporun ise temel birkaç bulgusu mevcut.

Platformların hesap verirliliği ve şeffaflığı, çocukların zararlı içeriklerden korunması, şirketlerin mahremiyet noktasında bireylere yönelik sorumluluğunun artması gibi konularda tasarının DSA ile benzer motivasyonlara sahip olduğu ve aynı paralelde önlemler getirmeyi amaçladığı görülüyor. Öte yandan çevrimdışı dünyanın çevrimiçi dünya ile eşdeğer tutulması ve benzer politikalar aracılığıyla yönetilmeye çalışılması bireylerin çıkarları için neyin uygulanması gerektiğini bildiği gerekçesiyle otoriter bir yaklaşım izleyen “Pekin Paternalist İnternet Modeli” ile daha uyumlu görünüyor.

Tasarının kamuoyunda öne çıkan ve tartışılan maddeleri ise medyada ve İnternette ifade özgürlüğünün güvence altına alınması, kurumların bağımsızlığının sağlanması ve özgür, çoğulcu bir basın ekosistemi oluşturulması gibi önceliklere sahip AB mevzuatı ve ilkeleriyle çelişmesi muhtemel yeni pratiklerin doğması açısından elverişli bir ortam hazırlıyor. Türkiye’nin aday ülke olarak AB’ye hazırlık sürecini değerlendiren Komisyon raporlarında sürekli tekrarlanan eleştiri ve tavsiyeler göz önünde bulundurulduğunda da “Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”nin ilgili mevzuatı, AB’nin temel ilke, değer ve mevzuatlarıyla uyumlaştırmaktan çok halihazırdaki kopukluğun seviyesini artıracak ve Birlik tarafında da güçlü eleştirilere yol açacak maddeler barındırdığı açıkça görülüyor.

Referanslar

Galloway, A. R. (2006). Protocol. *Theory, Culture & Society*, 23(2–3), 317–320.
<https://doi.org/10.1177/026327640602300241>

Heldt, A. (2019). Reading between the lines and the numbers: an analysis of the first NetzDG reports. *Internet Policy Review*, 8(2).
<https://doi.org/10.14763/2019.2.1398>

Morozov, E. (2011). *The net delusion: the dark side of Internet freedom*. New York, NY: PublicAffairs.

Morozov, E. (2013). *To save everything, click here: the folly of technological solutionism*. First edition. New York: PublicAffairs.

Pohle, J. & Thiel, T. (2020). Digital sovereignty. *Internet Policy Review*, 9(4).
<https://doi.org/10.14763/2020.4.1532>